

داکتر سید عبدالله کاظم

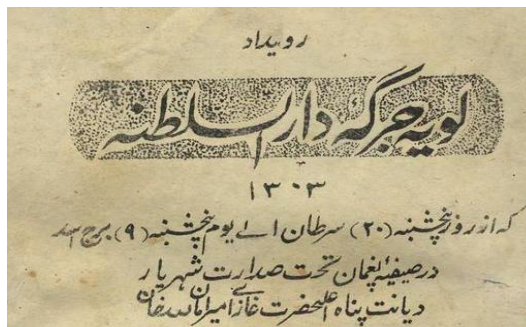
به همکاری: محمد ایاز نوری (آزادی) و نازک میر زهیر

28 آگست 2016

"رویداد لویه جرگه دارالسلطنه 1303"

(به تقریب نود و هفتمین سالگرد استرداد استقلال افغانستان)

(قسمت پانزدهم)

د پانو شمیره: له 1 تر 9

افغان جرمن آنلین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلېکنې د لیکنيزې بڼې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولئ

قرائت نظامنامه تعزیه داری

بعد از اختتام مباحثات لویه جرگه بر نظامنامه نکاح و عروسی و ختنه سوری و قلمبند شدن نظریات و تعدیلات و تصویبات آنها قرار فوق نوبت به قرائت دیگر نظامنامه رسید.

رئیس صاحب شورا: بخیال در عقب این نظامنامه تعزیه داری را که آنهم به عموم اهالی تعلق دارد سراپا بشنوید و در آن نیز نظریات خود را اگر داشته باشید، بفرمائید بهتر خواهد شد.

لویه جرگه: بسیار خوب است بخوانید، ما سراپا گوش شده برای استماع و تصویباتیکه در آن بنظر آید حاضریم.

رئیس صاحب شورا: نظامنامه تعزیه داری را بدست گرفته حضار را مخاطب کرد اعتراضات و تنقیدات و تصویبات خود را در موقعی که من نظامنامه را میخوانم، مانند سابق بیرون نویس کنید تا در آخر بر آن مباحثه بعمل آید. در عقب شروع کردند بخواندن، و نظامنامه تعزیه داری را خاتمه دادند.

لویه جرگه: این نظامنامه را سراپا درست گفته و وی را لب لباب و حاصل مافی الباب کتب معتبره شرعیه گفته تنها در یکی از مواد آن تشریح و توضیحاتی را ایزاد نمودند و بس. البته چندی از علماء برین فقره که اسقاط برای اشخاص غیرمستحق سالم الاعضاء داده نشود، خواهشمند شدند که این قید باید زائل گردد، اما چون خواهش شان مبنی بر اغراض شخصی و فوائد ذاتی بود، علی الفور از طرف دیگر علماء تردید شده این قید نظامنامه را کاملاً بر طبق احکام خداوندی و شریعت غرای نبوی نشان دادند.

مولوی محمد بشیر: بدان تردید عمومی علماء اکتفاء ننموده مانند شیر شرزہ بر پا خواسته مضمون آن حدیثی را بیان نمود که یکمرد سالم الاعضاء سؤال میکرد و خود را محل اعطای صدقه نشان میداد. او را حضرت رسول اکرم (ص) نگریسته بدو گفت، بعد ازین سؤال مکن و صدقات مردم را مستان! وی بعرض رسانید که چکنم چیزی ندارم. آنحضرت بدو هدایت کرد این شالکی را که در بر داری در بازار برده بفروش که بیشتر از سه روپیه قیمت دارد. بیک درهم آن ریسمان بگیر و بدیگرش تیشه بخر و مابقی آنرا صرف معاش حالیه خود کرده سر از صباح به جنگل رفته هیزم بیار و بفروش، بدان امرار حیات خود بنما.

وکلاء هرات: درینمورد برخواسته بعرض رسانیدند که اگر از پول سقاط و دیگر صدقات اعلیحضرت معظم غازی یک تجویز درستی فرموده خیریه های متعددی را جهت معیشت و آرامی کور و لنگ و شل و دیگر معذورین و ایتم و مساکین تشکیل فرمائید، چقدر خوب و بهتر خواهد شد. اگر حضور شاهانه این عریضه ما را بپذیرند، ما علاوه بر آن خیریه که بدارالنصرت هرات حسب تلقین آقای شجاع الدوله او را دائر کرده ایم، حاضریم که دیگر خیرهای متعددی را نیز بروی کار آورده یککلم مساکین، سائلین و معذورین را بدین حالت کس مپرسی روی کوچه ها و راهها و گذر ها نگذاریم.

لویه جرگه: نیز عموماً بتائید این مسئله سراپا حسنه خیریه بر پا خواسته گفتند که این یک اقدامی است از حد شایان و تمام مایان به کمال خوشی و رضا برای تعمیل و بجا آوردن دوائر نمودن خیریه ها حاضریم.

اعلیحضرت: ازین احساسات انسانیت کارانه و رویه اسلامیانه لویه جرگه اظهار تشکر و مسرت کرده فرمودند: من نیز قلباً مائلم که در ملت امثال این افکار روبه تزايد آورد. {این تحریک با اینکه به بسیار گرمجوشی از طرف تمام اعضای لویه جرگه بعمل آمده است اما نمیدانیم که تا حال چرا نتیجه آن را عقیم مانده اند. ب.د.}

رئیس صاحب شورا: بعد ازینکه نظریات موفقه علمای اعلام و دیگر اعضای قوم لویه جرگه را نسبت به نظامنامه تعزیه داری برای خود حاصل کرد و ازو شان هیچ یک تنقید و اعتراضی قرار فوق در آن مواد بعمل نیامد، آغاز نمودند بخواندن نظامنامه تجاریه.

نظامنامه تجاریه

اعلیحضرت: ماقبل از آغاز آن، یک بیانیه نافع را در مفاد و وجه وضع آن ایراد کنان فرمودند که سابق برین مخصوصاً برای انحلال دعاوی تجار و فیصله دعاوی اهل کار محاکمی بنام (پنچات) و (پنچاتخانه) در افغانستان موجود بود که سراسر در آن بر خلاف مقررات شرعیه اجراءات بعمل می آمد و هر امر را بعد از تصویب و اعطای رأی دو سه نفر تاجر در معرض اجراء آورده، یکماده از مواد اساسی آن پنچاتی ها این بود که وهی هندو و تاجر را بلاتشبییه بمنزله وحی آسمانی پنداشته شده یک سر مو از مندرجات وهی که اکثریه نویسندگان های آن هندوان و خود مدعی و ارباب غرض میباشند، تخالف نمیکردند. این خادم اسلام که یگانه در حمایت شرعیت میکوشم و معتقدم که تمام جزویات و کلیات را شریعت (محمدی) حاوی است، نخواستم که در دوره خود نیز همان خرافات و واهیات را که سراسر خلاف مقررات اسلامیت است، بالای ملتم رائج داشته باشم. ازینرو علمای اعلام را امر فرمودیم که مسائل تجاریه را بطوریکه مکتوبات و تحریرات و دیگر مصطلحات مخصوصه تجار نیز از آن بی اثر و غیرمفید نماند، از کتب معتبره شرعیه در حیز تحریر آورده او را بصورت یک نظامنامه عام فهم شایع نموده، پنچات را لغو و امورات آنرا بمحاکم عدلیه محول نمایند، چنانچه بعد از تحقیق و تدقیق مزید این نظامنامه ساخته شده است که برای شما خوانده میشود.

رئیس صاحب شورا: حضار را به یادداشت نویسی آن مسائل که بر آن تنقید یا اعتراض و یا توضیحات را خواهان باشند، نموده نظامنامه تجاریه را از سر تا آخر خواندند با اینکه در خاتمه آنوقت مجلس قریب باختتام بود، باز هم بر آن گذارشاتیکه بعمل آمده، حسب ذیل است.

مولوی عبدالحی: درین نظامنامه بر اعطای دین و اخذ قرض چنان قیود و شرائطی وضع شده که تقریباً در تمام جزئیات و کلیات اخذ دین ممنوع قرار داده شده حتی اینکه گفته میتوانیم که کاملاً بیع و شراء و معاملات دین که تمام کتب از فروع و اصول آن مملو است، حکماً موقوف قرار داده شده حالانکه شرعاً معامله بالمداینه جائز است و حکومت را نباید که در انسداد دین که بیشتر فقراء و ضعفا بدان محتاجند، احکامی را جاری نماید.

مولوی محمد بشیر: بنائید مندرجات نظامنامه تجاریه بعرض رسانید که درین نظامنامه قطعاً قرض گرفتن مسدود نشده و اگر کاملاً ممنوع قرار داده میشود، هم بخیال عاجزانه ام موزون میبود زیرا برای عموم علمای اعلام و فضلالی کرام واضح و روشن است که در احادیث شریف نبوی بسیار بشدت از اخذ قرض امتناع آمده است، حتی از احادیث شریف نبوی معروفیکه درین مورد زبانه زد خاص و عام

میباشد این حدیث است، (نعوذ بالله من الدین) {این کلام بسیار بطوالت انجامیده دلائل و روایات در مفاد عدم اخذ قرض بسیار از طرف وی گفته شد. ب.د.}

اعلیحضرت: مطلقاً اخذ قرض ممنوع نیست. البته شخصیکه حجت بدهد و سند او شرعاً و قاعدهً درست باشد، حکومت هیچگاه این دائن را از اخذ دین مانع نشده است. البته آنمردیکه از تجار قرض جنسی بدون شاهد و سند ستانیده در آخر موجبات پریشان حالی و سراسیمگی تجار را تولید نموده، از یکطرف دائن بغرض حصول قرض خود سرگردان و پریشان و از دیگر طرف در امورات دنیوی خود بیکار مانده در عقب او سراسیمه میگردد و از جانب دیگر محاکم عدلیه و مامورین دولتی را از استماع امثال این دعاوی بجان میرسانند، باخذ قرض مجاز نیست و احیاناً اگر همچو یکمردی با وجود امتناع حکومت باخذ قرض از تاجریکه وی بدادن قرض رضامند نیست، پرداخت و یا دیگری بدو بدون سند و حجت و تمسک قرض داد، دعاوی این اشخاص سیاستاً شنیده نمیشود.

مولوی عبدالحی: اعلیحضرتا! اقوال شما سراپا بجاست، لکن از روی مسائل فقهیه بایستی که دعاوی امثال این رجال را نیز حکومت بشنود، لهذا عریضه پردازم که ذات همایونی درین مواد چنان قیدی را عائد فرمایند که دعاوی این چنین دیون را بجز از ذات شاهانه و وزارت عدلیه دیگر محاکم نشنود تا آن افرادیکه از گرسنگی و برهنگی بجان رسیده، هیچیک مخلص و چاره برای آنها بجز از اخذ قرض نمیباشد، ازین وسیله جائزه محروم نمانند و هم آنمردیکه از گرفتن دین بجز از عائد نمودن پریشانی دیگر مقصدی ندارند، از وضع این قید باخذ قرض جرأت ننمایند.

اعلیحضرت: حکومت تان ابداً قرض گرفتن آنچنان اشیائی را که ذخیره شده نمیتواند و بخوردن و آشامیدن و امثال آن بدیگر ضروریات کثیرالوقوع بکار می آید، منع ننموده است. علاوه برآن این قیدی را که شما بیان داشتید، اگر دیگر علماء نیز بهمراه تان متفق باشند، من نیز از قبولیت آن انکار ندارم.

اکنون ساعت بما و شما پوره شدن وقت مجلس را نشان میدهد. از بیانات بعضی از علمای حاضره شما چنان مستنبت شد که برای آنها نظامنامه جزای عمومی و جزای عسکری و دیگر نظاماتی را که شما اسمای آنها را بیرون نویس کرده اید، داده شود تا که هر کدام آنها بر هر ماده و فقره و مسئله آن علم آوری کرده و تمام مندرجات آنرا با مسائل مفتی بها قویه کتب فقهیه مخصوصاً بمذهب امام همام ابو حنیفه (رح) کوفی تطبیق داده در خاتمه خلاصه نظریات خود تانرا بدون جواب و سؤال و گفت و شنید مزید به لویه جرگه تقدیم نمائید تا بر طبق آن اصلاحات بعمل آید. لهذا نه تنها برای هر واحد شما نظامات مطلوبه بتعداد مکفیه بهمراه کتب و فتاوی معتبره حنفیه برای یکشب داده میشود، بلکه فردا نیز محض بغرض همین مقابله تدقیق و تحقیق شما انعقاد لویه جرگه بدین ترتیب ملتوی است تا شما علمای اعلام علمای جید و متدین و متقی و دانسته را از میان خویش انتخاب کرده در مندرجات نظامات غور و خوض را بکار برید، اعتراضات، اصلاحات، تنقیدات و توضیحات خود تانرا متعاقباً بدون طوالت مجلس و گفت و شنید غیرمفید بالاخصار برای حضار لویه جرگه اظهار دارید تا بالاتفاق بر طبق آن تعمیم کرده شود.

لویه جرگه: برین نظریه انصاف کارانه و افکار عادلانه و شریعت پروری و مخلص نوازی اعلیحضرت غازی یک عالم دعا گوئی و یک غلغله شادمانی را بر پا داشته مخصوصاً طبقه علماء بیشتر مسرور و متبجح و خرم بوده زیاده تر در ادعیه و اظهار رضامندی از اعلیحضرت غازی بیانات داده معروض داشتند که الحق اگر تحقیق و تدقیق در نظامات بهمین اصولیکه درین دو روز بعمل آمده در دیگر نظامنامه‌های بحث طلب نیز مرعی و معمول آید و بر هر مسئله و هر ماده آن از هر دهن

د پانوی شمیره: له 4 تر 9

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلپکنی د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولۍ

سخنی برآمده گفت و شنید بر آن کرده شود، نه تنها ایام لویه جرگه ما که میعاد آن (۲۰) روز بوده مفت و رایگان در آن بسر می‌رود، بلکه یک مدت متمادی دیگر نیز بر آن رایگان می‌رود. اکنون که ذات ستوده صفات همایونی غور و خوض نظاماتی را که متعلق بمسائل شرعی است، برای علماء مخصوصاً واکذار شده خلاصه نظریات آنها را خواستار شدند، امید که به بسیار زودی ما علماء در آن تحقیق و تدقیق نموده هر فقره و هر ماده آنرا با مسائل فقهیه حنفی تطبیق داده نظریات خود را معروض میداریم و همچنین عریضه پردازیم آن نظاماتیکه متعلق به امور سیاستی و امنیت و انضباط مملکتی است و نسبت به طبقه علماء افکار و آرای وکلاء ملت بیشتر در آن مفید و کارگر پنداشته میشود، برای وکلاء نیز عطا و مرحمت گردد تا آنها نیز مانند ما درین وقفه دو شب و یکروز در آن فکر و نظریات خود شانرا صرف کرده بروز چهارشنبه متفقاً نظریات علماء و وکلاء درین نظامات بحث طلب بحضور اعلیحضرت غازی و دیگر ارباب رتق و فتق مملکت افغانی بعرض رسانیده شود. در نتیجه اگر بحثی در آن لازم بود، کرده خواهد شد و الا متفقاً همان اصلاحات و تعدیلاتی را که علماء و وکلاء بعرض رسانند، قبول گشته در نظامات داخل خواهند شد.

اعلیحضرت: این خادم اسلام و ملت افغانستان درین نظریه با شما متفقم و اینک رئیس صاحب عمومی شورای دولت را امر میکنم که نظامات مطلوب و کتب فقهیه را به اندازه که شما خواهش کنید، برای شما تهیه کند. خودم و دیگر وزراء و مامورین علی الصباح بامورات مفوضه خویش که درین چند روز تماماً معطل و در تمام کار های مملکت تان یک سکنه بواسطه شمولیت و مصروفیت مامورین در جرگه واقع بود، مشاغل میورزیم. سر از روز چهارشنبه باز مجلس آغاز شده متفقاً بهر طرفیکه احکام مفتی بها و آراء عمومی میلان داشت، منظور و تصویب میشود. {بعد از رد و بدل کلمات فوق و قرار گرفتن آرای عمومی جهت مذاکرات خصوصی و تطبیقات نظامات دولتی با کتب فقهی مذاکرات امروز نیز بکمال شادمانی خاتمه یافت. ب.د}

کوائف روز سه شنبه (۳۰) برج سرطان

درین روز عموم وزارات و ماموریتها مانند ذات همایونی به وظائف و امورات محوله خود شان مشاغل داشته علمای معظم و وکلای ملت به تحقیق و تدقیق و تطبیق نظامات دولتی مصروفیت داشته برای عموم شان قرار خواهش آنها نظامات مطلوبه و کتب ضروریه فقهیه از طرف رئیس صاحب عمومی شورای دولت تهیه و آماده گشته و داده شده بود.

چنانچه در همین دو شب و یکروز تمام مواد و مندرجات نظاماتی را که با امور شرعی و بعموم ملت متعلق بود، علماء و وکلاء سرایا از نظر گذرانیده در بعضی مسائل اساسی و قواعد کلی آن نظریات مفیده شانرا متفقاً بصورت تحریری بیرون نویس کرده در ایام مابعد به لویه جرگه مباحث جزوی در آن مواد طوریکه در ذیل نظامنامه اساسی و نکاح عروسی و تعزیه داری و تجاریه مسطور گشت، بعمل آمده ذات شاهانه بدون هیچیک تعرض و مکالمه تمام نظریات شانرا قبول فرموده امر دادند که نظریات او شانرا منشی مجلس تحریر نموده از عموم او شان بعد از امضای بیضای شاهانه دستخط و مواهیر تصدیقه آنها را اخذ نمایند. {این مرتب چنان در نظر دارد که از مزید گفت و شنید و مباحث مفید علمای اعلام من بعد ازین محض خوف طوالت و قلت محل اندراج صرف نظر نماید، زیرا که ناظرین محترم نمونه و صورت مذاکرات آزادانه علمای اعلام را از چند مباحث فوق بخوبی درک و استنباط کرده میتوانند که تماماً آزادانه و حقانه بوده سخنان او شان بکمال شادمانی و مسروریت از طرف

د پانو شمیره: له 5 تر 9

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلپکني د لیکنيزي بني پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هيله من يو خپله لیکنه له رالیرلو مخکي په خیر و لولئ

اعلیحضرت همایونی و رئیس عمومی شورای دولت و اراکین معظمه حکومت استماع شده بعد از اتفاق آراء عموم لویه جرگه بر افکار و آراء و تعدیلات آنها اصلاحات و تعدیلات بعمل آمده است، هنوز خواهشمندم که شمه از مذاکرات و کلاء و نبذی از گفت و شنید رعایا را که در برخی از نظامات سیاسی و قواعدیکه متعلق به افراد عمومی ملت افغانی دارد، تحریر نموده در خاتمه خلاصه نظریات و اصلاحات لویه جرگه را با مذاکرات آنها عیناً مرقوم و اندکی از آنرا بغرض اختصار و اگذار شده قلم بند کنم. ب.د.

روز چهارشنبه اول اسد

در این روز نیز عموم اعضای لویه جرگه نظریات اصلاحات و تعدیلات و تنقیدات خود شانرا که بشب و روز سه شنبه و شب چهارشنبه بیرون نویس کرده یاد داشت گرفته بودند، باخود گرفته در وقت معینه تماماً تحت بارگاه لویه جرگه حاضر شده انتظار حضور اعلیحضرت معظم غازی خود ها را داشتند. تا اینکه ذات همایونی پوره بساعت (۸) رونق افزای محل صدارت و روشنی افزای دیده منتظرین لویه جرگه گردیده، بعد از وقفه اندک فرمودند :

اعلیحضرت : بنام خداوند خود این مجلس عالی را آغاز میکنم. پریروز مبحث ما وشما در آن مواد و قواعد نظامیه که متعلق بامور شرعیه است، بود بر بعضی مسائل ضعیفه که از عدم احتیاط علمای تمیز که بحضور همه تان حاضر نشسته اند، ترتیب یافته بود، گفت و شنید ما و شما تقریباً تمام شده علماء کاملاً از خیالات این خادم اسلام دانسته شدید که مقصد بجز از پیروی شریعت نبوی و تقویت دین ندارم و خوب فهمیدید که این مسائل را علماء تمیز از روایات فقہیه و مسائل مختلف فیه شرعیه داخل نظامات دولتی کرده اند. من نیز از این حقائق سرائی و دلسوزی شما علمای اعلام و فضلالی کرام اظهار سرور و تشکر میکنم. از شما آرزومندم همچنان در تعذیربالمال و تألیف فتاوی امانیه اظهار آرای خود ها را نموده اید، برین هم در نظامات دولتی تدقیق را بخرچ داده در مسائل اصولی و مواد اساسی آن اگر اصلاحات و تعدیلاتی باشد، آنرا نیز بیان نمائید. در مسائل فروع و جزویات بخیال عاجزانه ام اگر بخواهید که آنرا سراپا ملاحظ کنید البته برای کم از کم پنجسال دیگر بکار است. برای آن لازم است که شما علمای اعلام لویه جرگه از روی دیانت بکمال دقت چند نفر عالم های جید و دانسته و فهمیده را که بتمام صفات و کمالات محلی و آراسته باشند، از میان خود منتخب و معین نمائید، تا در محکمه عالی تمیز مقرر شده وجه معاش خود را از دولت بگیرند و در تدقیق و تطبیق تمام فروع نظامیه بذل مساعی و ورزند و متعاقباً بتألیف و ترتیب فتاوی امانیه بزبان فارسی و عربی و افغانی چنانچه گفتید و آرزو نمودید، صرف مقدرت ورزند. در مسئله تعذیربالمال تشکر میکنم که نظریه اصلی خودم با نظریه شما موافق است، زیرا در تعذیربالمال تکیه به ثروت و پول میشود و ارباب ثروت بواسط استعدادیکه دارند، از ارتکاب جرائم باز نمانده تکیه به سرمایه خود مینمایند. از تعذیربالمال مساوات حقیقی و سد باب جرائم که منشاء اصلی تعذیرات است، بطرز مطلوب حاصل نمیشود. خودم از ابتداء بر خلاف تعذیربالمال هستم. چنانچه در یکی از مواد نظامنامه نکاح و عروسی برین مطلب تصریح موجود است که شما آنرا قبلاً خواندید و شنیدید، فاما چون علمای حاضر تمیز که حاضر نشسته اند، تعذیرات بالمال را جائز شمرده اند، در نظامات داخل شد. اکنون که شما جرائم مالی را از روایات ضعیفه و مسائل مرجوحه بیان داشته میگوئید که از روی مسائل قویه تعذیربالمال نباشد و تمام تعذیرات بالبدن مقرر گردد و احیاناً اگر در بعض مواقع اولوالامر تعذیر بالمال را تصمیم نماید،

د پانوی شمیره: له 6 تر 9

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de
یادونه: دلیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولۍ

پس بایستی که آنمال بعد از زمانی و سپس مجرم داده شود، خوب است ما در آتیه تعذیربالمال را عموماً موقوف قرار داده صرف در بعض مسائل جزوی (مثلاً گادی بی چراغ نباشد، درین راه عبور منع است، و امثال این دیگر اصلاحات و قیودات بلدییه) اگر مجبوراً بر احدی حکم باعطای جرم صادرشود، البته که آن پول مأخوذه جرمه بعد از زمانی مسترد میشود. و در دیگر مسائل اساسی و اصولی نظامنامه که مثل تعذیربالمال باشد، نیز مخصوصاً شما علماء، توجه مخصوصه خود ها را در مجلس خصوصی خویش مانند دیروز و دیشب بر گمارید و در آخر نتایج مطالعه و خلاصه نظریه خود ها را اظهار دارید، تا برطبق آن رفتار شود. سر از امروز محض بدینواسط که ایام لویه جرگه قریب به اختتام است و اکثر ازین مهمانها عزیزما بمملکت و خانه و مسکن خویش علاقمندی مزید داشته آرزوی رفتن را بعد از تکمیل میعاد لویه جرگه بوطن مالوف خود ها داشته خواهند بود، در دیگر مسائل عمومی و امورات سیاستی که بملت متعلق است، مذاکرات لویه جرگه آغاز میشود. (مانند مالیه مواشی، نفوس، مالیه و غیره). درین مذاکرات مخصوصاً از وکلاء محترم زیاده تر توجه و تعمق را خواستارم تا تمام مذاکرات ما بر طبق امید و آرزو و خواهش ملت و دولت و مملکت تصفیه و فیصله گردد و الا اگر همچنین که تا امروز و کلاء محترم لویه جرگه زیاده تر کار از شنیدن مباحث گرفته، مداخله بسیار در مذاکره و مباحثه لازمه در مواد قانونیه چنانچه لازم بود مانند علماء محترم فرمودند، معلوم است که حق وکالت را ادا ننموده اند و برطبق امیدواری و آمال و امانی عموم ملت افغانی که شما را وکیل و کفیل مهمات خود قرار داده اند، کاری ننموده اید.

وکیل قندهاری: ما نمیتوانستیم که در مسائل شرعی و مقررات اسلامی مداخله کنیم. مداخله کردن و مباحثه نمودن در آن امور کار علماء است. از اینرو ما در آن اباحت محض سکوت و استماع را وظیفه اسلامی و وجدانی خویش دانسته مداخله نکردیم و هم میدیدیم که اعلیحضرت حق ریاست را و انصاف را کما حقہ ایفا نموده حاجت به گفت و شنید بیجای ما نبود. حالا که تدقیق و تحقیق آن مواد نظامیه را از روی اسلامیت و حقایق پسندی به علماء واگذار شدید و بدانها امر دادید که مسائل اساسی و فقرات کلی آنرا عموم علمای لویه جرگه تحت تدقیق و تحقیق با مذهب مذهب امام اعظم کوفی بنمایند و جهت بازدید امورات جزوی و فرعی ارشاد فرمودید که لویه جرگه از بین خود علماء جید فهمیده و دانسته را انتخاب نمایند تا در مجلس عالیہ تمیز دارالسلطنه کابل شامل شده از دولت معاش گرفته موظف باشند، درین نظریه همایونی همه ما وکلاء متفق و اولین کاریکه بعد از امر لویه جرگه مینمایند، انتخاب همین علماست در مسائل سیاستی و اموراتیکه تعلق بعموم ملت دارد، البته حق مذاکره از خود ماست و ما در آن مذاکرات علماء را بیشتر از یک نفر حق نماینده ملت حق نمیدهیم هر بحث که در امورات سیاستی و مدنی افغانستان سر از امروز در بین این مجلس عالی کرده شود، البته که در آن کاملاً حصه همین وکلاء است که مقررات ملت را بدست گرفته شرفیاب حضورند و ما هیچ نمیخواهیم که در امورات امنیت و انضباط برطبق نظریه علما خود کار کنیم، زیرا ملا صاحبان میگویند که دزد را بدون شاهد و گواه مجازات داده نشود، حالانکه دزد در موقعیکه شاهد باشد چطور میتواند که دزدی بکند زیرا مسئله دزد و شاهد مانند آفتاب و سایه از هم علیحده است.

لویه جرگه: در سر تا سر لویه جرگه به محض استماع این کلمه یک غلغله بر پا شده تماماً بعرض رسانیدند که اعلیحضرتا بغرض امنیت و ادامه انضباط مملکت از حد ضرور است که برای سارقین و دهاره بازان و اشخاصیکه محل امنیت میگردند، سیاستاً مجازات شدیدی مقرر شود و اگر همچنین که علماء ما میفرمایند که دزد بدون شاهد و گواه مجازات در کنار تحت استنطاق هم آورده نشود، بخدا که ما ملت تباہ میشویم و هستی و زندگانی ما بر باد فنا میرود و از دست ظلام و دشمنان و خائنین داخلی و

خارجی خود بسیار پریشان و سراسیمه میگردیم. از برای خدا چرا مانند زمانه اعلحضرت ضیاء الملته والدین بر یک سرقه معمولی چندین نفر مشتبه باز پرس و استنتاج نمی آیند و چرا میدان مسابقه دزدی و دهاره بازی و اختلال امنیت برای اشخاص بد طینت خالی و فراخ گذاشته شده است. اعلحضرتا! مثل مشهور است -

ترحم بر پلنگ تیز دندان - ستم گاری بود بر گوسفندان

اعلیحضرت : این بحث شما قبل از وقت است. وقتیکه ما برآن فقره که در آن بر دزدان حکم شاهد کرده شده است، رسیدیم باید بحث میگردیم. باز هم چون شما این مسئله را یاددهانی نمودید، من هم طرفدار شما هستم و از علماء محترم رجاء میکنم برای سد باب این مظالم و اختلال امنیت اینچنین قیود و شروط و تشدید را بر ارباب جنایت از مسائل مهمه شریعت که حاوی همه احکام و اوامر است، اتخاذ و اقتباس نمایند، تا این شکایت عمومی از سرتاسر ممالک افغانی مدفوع و مرقوع گردد

علمای لویه جرگه : اعلحضرتا! این قصور هم از طرف علمای سابق است. شریعت برای اولوالامر از روی سیاست همه گونه اوامر و احکام را جهت سد باب این خرابیها و جنایتها سیاستاً اجازه داده است. اینک همه ما متفقاً بعرض میرسانیم که سارق بتکرار سرقه حتماً لزوماً و سیاستاً از طرف حکومت بقتل برسد.

لویه جرگه : برین نظریه علما اظهار شادمانی نموده بالفاظ مسرت آمیز علماء را التجاء کردند تا میتوانید ای ملا صاحبان برای قلع و قمع دزدان و خائنان مسائل تشدد آمیز و مجازات انگیز اتخاذ نمائید .

وکیل قندهاری : مودبانه بر پا خواسته بحضور همایونی بعرض رسانید که اعلحضرتا! باینکه مزاح و کلمات خنده آور بر طبق لائحۀ لویه جرگه در این مجلس عالی ممنوع قرار داه شده است تا هم از حضور همایونی اجازه میخواهم که در این موقع یک لطفۀ بعرض برسانم. {اعلیحضرت بنگاه محبت آمیز بطرف او نگرسته زبان حال شان اجازه گفتن آن لطفه را برآن وکیل قندهاری گویا نشان داد. در این بین آن پیر مرد بعد از سکوت قلیل گفت . ب.د.}

به بینید که ملاصاحبان ما را هم بعضی دزدان خانگی بعذاب رسانیده اند و ممکن است که عامه و جبه و بعضی ثروت ایشانرا هم خائنین بغارت برده باشد و یا تصور میکنند که در آتیه اگر ما همچنین یک اجازه را بعرض اندفاع این معامله بحکومت ندهیم، هستی ما را دزدان خواهد بُرد به چه فراخ دلی و سخاوت پیشگی احکام قبل دزدان را میفرمایند. ایکاش اگر ملاصاحبان ما بتمام لذات دنیوی و ضروریات مدنی و لوازمات انسانی و همچشمی و دشمنان دینی و ترقیبات عصر کنونی اطلاع میداشتند و بنزاکت و لطافت دنیای موجوده حظ و پی برده میتوانستند تا در همه اوامر و نواهی برای ما از اساس متین شریعت سیدالمرسلین بهمین دریا دلی و خندۀ پیشانی اوامر عطا میفرمودند.

اعلیحضرت : روز بسیار گذشته بسم الله آغاز کنید و بگوید از جمله نظاماتیکه بعموم ملت و سائر رعایا تعلق دار کدام یک آن اولاً قرائت شود.

وکیل بدخشانی : اعلحضرتا! بخیالم اول محصول مال مواشی قرائت شود که من در آن چند عرائض دارم . {بعد از آن قرائت نظامنامه معلوم شد این مرد که اولاً خواندن این نظام نامه را نسبت بدیگر نظامات عرضداشت نمود، هیچ عرضی اساسی و قانونی نداشت بلکه تمام عرایضش متعلق به امورات

شخصی او بود و از طرف اعلیحضرت مانند عموم عرائض شخصی بکمال ملاطفت مرجع عرض او در همان محل نشان داده شد که وزارت مالیه است.ب.د.}

(ادامه در قسمت شانزدهم)

د پانو شمیره: له 9 تر 9

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینګه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکنې د لیکنیزې بنې پازوالي د لیکوال په غاړه ده ، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په خیر و لولئ